

Zpřístupnění regionálních dokumentů
Státní vědecké knihovny v Hradci Králové prostřednictvím elektronické
databáze bibliografických záznamů a Internetu

Identifikační kód projektu: KZ01P02OUK007

Závěrečná zpráva o průběhu a výsledcích řešení projektu
v letech 2001-2002

A/ Konstatační část

Studijní a vědecká knihovna (dříve Státní vědecká knihovna) v Hradci Králové už od svého vzniku doplňuje do svých fondů regionální dokumenty. Po roce 1964 se stal sběrnou oblastí pro tento druh dokumentů Východočeský kraj, později východní Čechy. Od roku 2002 se zaměřujeme na dokumenty vycházející na území Královéhradeckého kraje.

Regionální dokumenty jsou zdrojem důležitých, často unikátních informací a odrážejí úroveň vzdělanosti a vědeckého, odborného, veřejného, společenského, politického i kulturního klimatu východních Čech. Jsou jedinečnými zdroji a pramennými podklady pro činnost regionálních badatelů zabývajících se výzkumem, hodnocením a zpracováním poznatků o historii, vlastivědě a národopisu regionu.

Za regionální byly považovány v tomto projektu dokumenty pojednávající o historii, geografii a osobnostech východočeského regionu, dokumenty v tomto regionu vydané a regionálními autory zpracované. Regionální osobnosti a autoři jsou ti, kteří v tomto regionu působili, kteří se zde narodili a zemřeli. Tento projekt řešil problematiku regionálních monografií. Problematiku regionálních seriálů jsme se zabývali v rámci projektu VISK 5.

Převážná část regionálních monografií je rozptýlena ve fondu knihovny, speciální fond regionální literatury je budován až od roku 1986. Tento fond však nezahrnuje všechnu literaturu dle výše uvedených definic. Nejvhodnějším (ale také neúplným) zdrojem informací o regionálních monografiích, které se nacházejí v našem fondu, je lístková regionální kartotéka, jejíž jedna část je řazena abecedně podle geografických názvů. V druhé části jsou záznamy uspořádány abecedně podle jmen autorů a osob. Dalším zdrojem jsou lístkové katalogizační záznamy generálního katalogu. Selektce záznamů regionálních dokumentů byla z důvodu velkého objemu generálního katalogu (500 000 záznamů) velice obtížná, nicméně možná.

B/ Analytická část

Cílem tohoto projektu bylo zpřístupnit regionální monografie z fondu SVK badatelům a široké veřejnosti prostřednictvím elektronického katalogu a báze na internetu formou retrokonverze lístkových záznamů.

SVK byla po mnoho let regionální knihovnou celých východních Čech a až do konce roku 2001 měla právo regionálního povinného výtisku pro tento region. Protože ostatní knihovny v kraji neměly povinnost tyto dokumenty uchovávat, rozhodli jsme se, že regionální bázi zpracujeme v rozsahu původního regionu a záznamy zpřístupníme i uživatelům ostatních regionálních knihoven a podpoříme tak nově vznikající regionální funkce těchto knihoven.

Základním zdrojem pro retrokonverzi byla výše zmíněná lístková regionální kartotéka obsahující cca 10 000 lístkových katalogizačních záznamů. Při analýze jednotlivých záznamů jsme zjistili, že obsahují bibliografické údaje, záhlaví, třídíky MDT, geografická jména, jména osob a signatury. Protože se jednalo o kartotéku a v době její tvorby se nepředpokládalo využití k retrokonverzi, nebyla zde uváděna přírůstková čísla. Pokud však zpětné uložení záznamů mělo proběhnout, bylo bezpodmínečně nutné uložit kompletní záznamy, tedy včetně údajů o exemplářích. Záznamy z kartotéky se vzaly jako základ a k nim se dohledávaly odpovídající záznamy generálního katalogu. Tato práce byla časově velmi náročná a velice těžko by se realizovala dohodami o pracovní činnosti. Proto na ni byly vyčleněny částečným úvazkem v roce 2001 dvě pracovnice, v roce 2002 jedna pracovnice. Jejich úkolem bylo připravit lístkové záznamy tak, aby mohly být uloženy do elektronického katalogu. Na přípravě pro retrokonverzi odpracovaly tyto kolegyně celkem 1487 hodin. V roce 2001 jsme pracovali podle geografické části kartotéky, v průběhu roku 2002 jsme začali s retrokonverzí personální části kartotéky. Při kontrole záznamů před ukládáním jsme zjistili, že je část záznamů již uložena z jiných zdrojů (geografická část regionální kartotéky, průběžná retrokonverze živého fondu). Přistoupili jsme proto k hledání dalšího zdroje záznamů regionálních dokumentů. Významně nám pomohla databáze personálních autoritních hesel, kterou v rámci programu VISK 9 harmonizujeme sází AUJ Národní knihovny. Záznamy regionálních osobností jsme podle kódu cz-ce z naší báze vytiskli a vyhledali podle nich lístky v generálním katalogu. Po porovnání na duplicitu byly tyto lístkové záznamy předány k retrokonverzi.

Vlastní zpětné ukládání se provádělo na dohody o pracovní činnosti. Pracoviště retrokonverze jsme pro tuto práci vybavili dvěma počítači se snímači čárových kódů a pracovníci se zde v ukládání střídali. Zpětné ukládání záznamů probíhalo jednak kopírováním záznamů z báze České národní bibliografie, jednak ručním opisem lístků. (Odměna činila 10 Kč za kopírovaný nebo jednoduchý záznam a 12 Kč za záznam originální nebo složitý.) Záznamy z ČNB byly doplňovány údaji o osobnostech, korporacích a geografických jménech. Dále se ukládaly třídíky MDT, signatury a údaje o exemplářích. Po uložení záznamů bylo potřeba zařadit lístky zpět do generálního katalogu (168 hodin v rámci našeho vkladu do projektu) a elektronické záznamy zkontrolovat (82 hodin v rámci našeho vkladu do projektu). Lískové záznamy, které byly pořizovány v naší knihovně v průběhu padesátých a na začátku šedesátých let, byly neúplné (chyběly třídíky MDT a dokumenty nebyly zapřirůstkovány).

Jediný způsob, jak se s nejstaršími záznamy v našem katalogu vyrovnat, bylo provést rekatalogizaci jim odpovídajících dokumentů. Na tomto úkolu bylo odpracováno celkem 114 hodin, a to také v rámci našeho vkladu do tohoto projektu.

C/ Návrhová část

Do našeho elektronického katalogu bylo uloženo 13 845 záznamů regionálních monografií, 344 dokumenty byly rekatalogizovány a 5 194 záznamy byly doplněny o chybějící údaje. Z dotace jsme provedli retrokonverzi 11 143 záznamů. Plán 10 000 záznamů jsme již překročili, protože levnějších záznamů bylo více, než jsme předpokládali. Záznamy odpovídají minimálnímu záznamu pro souborný katalog. Při ukládání jsme respektovali pravidla AACR2.

Protože jsou autoritní záznamy nedílnou součástí našeho systému a při ukládání bibliografických záznamů s nimi musíme pracovat, doplňovaly se jako vedlejší produkt tohoto projektu i soubory regionálních personálních a korporativních autorit.

Báze je součástí elektronického katalogu knihovny. Pokud chtějí uživatelé vyhledávat pouze v regionální části, stačí zadat jako jednu z podmínek kód cz-ce. Objem záznamů k dalšímu vyhledávání se zúží pouze na záznamy regionálních dokumentů. Pak už mohou vyhledávat tak, jak jsou v našem katalogu zvyklí. Informační pracovníky v půjčovně a ve studovně jsme zaškolili v roce 2001. Školení uživatelů probíhalo od začátku roku 2002.

Záznamy regionálních monografií jsou také nedílnou součástí katalogu knihovny vystaveného na našich www stránkách. V současné době připravujeme novou verzi webovského OPACu, kde je možné vyhledávat podle regionálního třídění. Nebude proto nutné vystavovat samostatnou regionální databázi.

Práce s regionálními monografiemi se díky jejich elektronickým záznamům zkvalitnila. Regionálně zaměřené dotazy nacházejí v elektronickém katalogu podstatně větší odezvu než dříve. Pokud již některé záznamy v našem OPACu existovaly, byly doplněny a dnes mají větší vypovídající hodnotu. Lze je vyhledat z více hledisek než dříve.

Na začátku roku 2002 jsme jako náš další vklad do projektu provedli revizi zvláštního regionálního fondu. Exempláře byly zkontrolovány přímo se záznamy. Takto připravený fond se stal základem regionální studovny, kterou jsme otevřeli pro veřejnost u příležitosti 777. výročí založení města Hradce Králové. Záznamy vytvořené díky tomuto projektu poslouží v budoucnu k jednoduchému vyhledání dalších dokumentů, o něž stávající fond regionální badatelný rozšíříme v nové budově knihovny. Databáze regionálních monografií je logickým doplněním již existujícíchází REOS, REFA a souborné báze regionálních seriálů.

K plnému zhodnocení vynaložené práce a finančních prostředků je zapotřebí převést celý elektronický katalog naší knihovny do nového

automatizovaného knihovnického systému. Rešeršní modul Kp-systému je složitý a uživatelům v dnešní době příliš nevyhovuje. Implementace nového informačního knihovnického systému je v SVK HK rozhodujícím úkolem roku 2003.

E/ Stručné resumé

Regionální monografie jsou jedinečnými zdroji a pramennými podklady pro činnost regionálních badatelů, zabývajících se výzkumem, hodnocením a zpracováním poznatků o historii, vlastivědě a národopisu našeho regionu. Pomocí elektronického katalogu jsou záznamy regionálních monografií (a tím i monografie samotné) přístupny z mnoha hledisek, což badatelé a studenti vítají. Regionálně zaměřené dotazy nacházejí v elektronickém katalogu podstatně větší odezvu než před rokem. Elektronický katalog SVK byl obohacen celkem o 13 845 záznamů a 5 194 záznamy byly revidovány a doplněny. Báze záznamů regionálních monografií napomůže k tvorbě studijního fondu regionální badatelný v nové budově SVK.

Projekt jednoznačně přispívá ke zkvalitnění regionálních informačních služeb Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové. Zpřístupnění záznamů na internetu pomůže také ostatním regionálním knihovnám v rámci východních Čech v plnění jejich regionálních funkcí a služeb.